

Panek Sándor novellái

PERNYEJÁTÉK

*A Nap egy nagy tüzes kődarab,
talán még nagyobb, mint a
Pelophonészosz.*

– Anaxagorasz –

Nappal néha körülnézett.

A szoba, amelyben lakott, olyan kicsi volt, hogy a nagy öregségbarna ruhásszekrényt bárhogy tologatta, valamiképp mindig középen maradt. Számptalan bonyolult és körmönfont fondorlatot eszelt már ki ellene, de az türelmes, súlyos közönnyel viselte el mindegyiket. Megpróbálta megkedvelni. Azt is túlélte. Ott élt kimozdíthatatlanul beledagadva a szobába, talán már az ajtón se fért volna ki. Ha föl sem nyitotta, átszivárgott, átsugárzott rajta a csillárok, lámpák, gyertyák utáni, az önmagunk előtti sötétség.

Olyan sötét lehetett benne, amelyben az emberek egymást előre köszöntik a lépcsőházi fordulónál.

Akkora kicsi volt a szoba, hogy délben, hazatérve a vetetlen ágy végtelen, vadnyomos, sápadt hóhullámos mezővé változtatta át, és mert a párnákon két fej nyoma hált még, az érkező úgy érezhette, becsapottan, nyers mozdulatokkal tolakodik saját lakásába. De beléptére csak az apadt őszi fény skófium-hímzése lebbent meg, egy kihajló hajszál a párnán. Ez is elég volt. Arcán a friss idegességgel csendben felrázta a párnákat, hangfogó pihével töltve ki így a két lenyomatot. Egyedül volt.

Odakinn valaki elanyátlanodva dörömbölt a liftből, most már meghallotta. A szomszédék patvarkodása is áthallatszott már. Az asszony egy rövid mondatra félbeszakította; – Már megint – mondta és vartyogott tovább. A házfelügyelő – dél volt – még nem ivott *akkorát*, egy zengő hallalival kibújt az ajtaján, vidor csoszogással közeledett a foglyul esett felé. Így van ez: ajtó nyílik, pénz csörren, hálálkodás. (Bármikor kéremszépen, csak tessék dörömbölni, füttyülni, énekelni.)

Amikor először bentragadt a liftben, nem tudta, mit kellene tennie. Mérgesen nyomogatta a csengőgombot, mire az ötödik emeleti örökké fülelő öregasszony kijött hozzá beszélgetni. Hamar kifogyott a

válaszokból, és oda sem figyelt már a fecsegésre. Ekkor hangzott el az a kérdés, amelynek rémült-bizakodó csüggedtségét azóta is irigyli. Az egyoldalú csatarából felocsúdott asszony így rebtent fel:

– Ott van még?

Ott volt.

Lehetett volna vele – gondolta – valaki, akivel az életét leélhetné öt emeletnyi magasságban lógva, egy liftfülkébe zárkózva. Ha egy rosszul irányított jószándékkal ki nem szabadítják egyszer. Mert akkor a történet könnyen fordulatot vehet, és más véget ér. Éltek, amíg meg nem halhattak. Szomorú eset. De ismert egy nőt, aki szomorúságában olyan szép volt, hogy színes festék- és selyemforgatagban összeverekedtek érte a cirkuszi bohócok. És nem is a porondon.

Évekkel azelőtt, amikor szobafestőt keresett, elirányították egy címre; szokványos szerény ízléstelenségű ház volt, a feljárati lépcső teraszán kilencven körüli nagymama tüntetett egy kisszéken kuporogva, – mindjárt észrevette, hogy itt nincs mit beszélnie, csak intett: persze, persze – várt, kopogtatott, várt, majd óvatosan belépett. A kopott, szegényszagú konyhában, csupasz villanykörte alatt egy csupasz asztalnál korban egymáshoz illő vagy egymáshoz korosodott férfi és nő ült szemközt, kezükben s előttük zsírfényű kártya. Körül tisztaság. Akadozva köszönt, és közben olyan érzése támadt, mintha a család legbelső, éltető titkába csöppént volna hívatlanul. A férfi röstellkedve, zavarában első gondolatra megfogalmazta a titkot:

– Verjük a blattot az asszonnyal – mondta bocsánatkérőleg az ismeretlen felé.

Az asszony pedig szótlánul felszedegette a kártyát, vele együtt fölnyalábolta a *blattot* is, és besurrant a szobába. Miután a felvállalt munka előlegét kitette az asztalra, még akkor sem hívták meg egy partira.

A szoba, amelyben lakott, olyan kicsi volt, hogy egy betévedt októberi darázs is könnyen megtalálta a kiutat. Úgy délután felé, az asztalnál ülve elnézte, ahogy fáradtan bezümmögött az ablakon, aztán a hangja valahogy lehalkult, végigböngészett egy falra szegezett feliratot. *Kérjük a feltámadókat csendesen történni, legalább a kárhozottak nyugodjanak békén.* Arasznyira az asztal fölé ereszkedett és teljesen hangtalanul szítálva megállt a levegőben, mellkasával egymagasságban, (a szív előtt megtorpant láthatatlan–rezgő szárnyú csinos golyócska), alatta kissé meglebbent a hamutálca színültig telt szürkésége.

Ekkor már szürkült.

Becsukta az ablakot a széldarázs után, és könnyű halált kívánt neki. Végülis, gondolta, valahogy el kell búcsúzni. Vagy inkább a búcsúval kell kezdeni, és mindent addig folytatni csak, ameddig ez sikerül. Persze, ha elég dörzsöltek vagyunk, ez nem jelent megerőltetést. De néha így is megcsörren fejünkön a sapka. Valaki azt mondta róla, hogy azért szereti, mert kiül rá a belső szépsége. Ez eleinte elringatta. Aztán azon kapta magát, hogy az ő szeretett belső randasága már igen kikívánkozik, de sehogyan sem tud az arcára ülni. Bármivel próbálkozott a nő előtt minden belső szépséggé vált. Szörnyű volt. Kisdíákkorában érezte magát utoljára így, amikor a hosszú Kölcsey utcán sántított végig. Hárman versenyeztek azon, ki tud látványosabban, megejtőbben sántítani. Megnyerte. Rákerült a sor, kétfelé kacskuló lábbal, derűsen keserű arccal, bal szemében a belenyugvás, a jobban egy sikerült vigasztalanság jeleivel, felvont szemöldökkel, egyenes derekúan, ritmusosan kínlódott. Már épp teljesítménye csúcán érezte magát, és a legjobban élvezte a többiek elismerő kacagását, amikor előtte egy sovány kapuból ezüstös hajú néni ke lépett az utcára. Törékenyen, könnyhártyás szemmel, egy hitadó klarissza módjával nézett a sántító fiúba, figyelemre se méltatva a már könnyezve nevető másik kettőt. Hosszan élt, láthatott már ilyet.

Máig is magán érezte az öregasszony kéküveg – tiszta tekintetét, és a hangot, amelyen megszólalt:

– Szegénykém, pedig még gyerek.

Zavartan, kétségek között sántított végig a hosszú utcán, míg a többiek nem szóltak, hogy elment, és belül még azután is sokáig.

Olyan kicsi volt a szobája, hogy a szeretője egy napon azt mondta, itt ő eltaszthatatlan, mert bármilyen messze húzódik el, mindig testközelben marad.

De a szoba talán ennyire mégsem volt kicsi.

Odakint nagyot sötétedett a két gondolat között. Hat óra volt, harangoztak a Szent-Demeter kápolnában, vagy inkább a fémfényű sötétség tömbjét pengették hosszan, kitartóan. Aztán ez is elhalt. Jó alkalom volt. De mire is?

Egy nyárvégen, miután az utolsó kondulás is elhalt, már a galambok is visszatelepedtek a harangablakra, megindultak ketten a falépcsőkön fel a toronyba. Lépcsők, pihenőpadlat, lépcsők, fehérre meszelt fal, egy-egy ablak; egymásra is alig figyeltek, csak amikor a fal világító meszelése megsápadt, a lépcsők madárürülékkel lepett ingatag létrákká váltak, és mellettük egy elérhetetlen karnyújtásnyira öt lengő kötél vezett a mélységbe, csak akkor vette észre, hogy a lány nagyon fél. A haranghoz indultak, ha fél, hát ő felmegy egyedül, mondta (a kápolnában megint

szólt a harang), a lány szipogva bólintott. Odafent a szétrebbenő szárnycsattogás mintha őt magát is kiröppentette volna a toronyból, mint Ixión, az óriás, aki felhőt ölelt, úgy érezte magát egyedül. Rossz érzés volt. Sietve ereszkedett vissza a porló, recsegő állványzaton. A lány arcán száradozó könnyekkel, csinos lábát bő bokorugró szoknyájába rejtve, térdét állához húzva ült a fal mellett, érkeztére halkán azt mondta, várja meg itt, elindult fölfelé a létrákon.

Valahonnan egy résnyi ablaktól napfényből és szálló porból összeálló színjátészó keresztgerenda húzódott a mélység fölött, arasznyi hosszon bearanyozva egy kötelet, és a lány szoknyájába szűrődött. Vonalainak élességével ez tűnt az építmény legbiztosabb pontjának, jött, hogy megkapaszkodják benne az ember. De végül semmibe sem fogódzkodva, bosszús szorongással állt. (A lány néha csengő nevetéssel mélyen kihajolt az emeleti szoba ablakán, mert tudta, hogy olyankor ezt érzi.) Rossz érzés volt.

Később, jóval később, miután visszatért, nyugodt, közömbös hangon a lány elmesélte, hogy gyermekkorában egyszer megkondult mellette egy harang. De többet erről nem akart beszélni. Így lett vége a szerelmüknek. Nem kondult meg a harang.

Jó alkalom volt. A régi szappanfőző esték szabadsága terjengett a szobában, amint a borostás állú férfiak barbár pompázatú tűzvilágnál érdes deszkadarabokkal kavarták a rotyogó üstöt, míg a nők zsíros hulladékot, illatos szereket és maró lúgot hordtak elibük, és pillanatokra vagy időtlen időkre odébbálltak a tűzkörből. Sem nevetés, sem düh nem hallatszott ki senkiből, egymásra sem nézve szórták, töltötték a hozzávalókat, míg össze nem állt a szappan, amivel egy esztendeig tisztára moshatják magukat.

Két gyertyát gyújtott, asztalára, az írógép fejéhez állította őket, leült a sápadt papiros elé, és írt. A kis szoba ekkor még jobban leszűkült, vagy inkább kitágult: a derékaljnyi lengő-ingó fényudvar közepén ülő nem tudhatta, hogy egy lépéssel hátrább a világvégi szakadék tátong-e, vagy talp alatt roppanó ágakkal – szű jár a szekrény sötétjében – behavazott erdőség kerül el, benne szétszórva, kis tüzek gázmelegénél megszállott aranyásókként emberek ülnek a szobájában.

A megkezdett lap reszketve emelkedett feljebb és feljebb a gépből, amíg a két lángocska új fényeket és árnyakat teremtve belekapott a papirosba, ő pedig ijedt csodálattal, mint aki körül hirtelen nagy fény lesz, eszem-iszom, tánc, vigasság, az égő papírra lázasan kopogtatta mondatait, amelyek reggelre finom pernyeként hullanak majd vissza a mennyezetről eléje az asztalra.